

Aan:
N. Hoefnagels (D66)

In afschrift aan:
Provinciale Staten van Utrecht

DATUM 4-12-2018
NUMMER 81E17827
UW BRIEF VAN 12-11-2018
UW NUMMER 81E0E609
BIJLAGE

DOMEIN LFO
REFERENTIE M. Blomsma
DOORKIESNUMMER +31 30 258 3418
E-MAILADRES Mark.blomsma@provincie-utrecht.nl
ONDERWERP BEANTWOORDING SCHRIFTELIJKE VRAGEN
De mogelijke gevolgen van het Arrest van het Europese Hof aangaande het Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Geachte heer Hoefnagels,

Toelichting:

Het Europees Hof van Justitie heeft op 7 november 2018 Arrest uitgesproken naar aanleiding van de door de Raad van State gestelde prejudiciële vragen aangaande het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Naar aanleiding van het Arrest heeft u namens D66 de volgende vragen gesteld:

1. Heeft u kennisgenomen van de uitspraak van aan het Europees Hof van Justitie naar aanleiding van de prejudiciële vragen die de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft gesteld over het Programma Aanpak Stikstof (PAS)?

Antwoord:

Ja.

2. In het artikel van de NOS op 7 november (Zie: <https://nos.nl/artikel/2258266-vergunningen-voor-uitbreiding-boerenbedrijven-op-losse-schroeven.html>) wordt gerept dat vergunningen voor boerenbedrijven op losse schroeven staat. Klopt het dat vergunningverlening voor boerenbedrijven die willen uitbreiden ook in de provincie Utrecht op losse schroeven staat en klopt het dat er voorlopig geen vergunningen worden gegeven?

Antwoord:

Nee, de vergunningverlening is hervat op 21 november 2018. De vergunningverlening is tijdelijk stopgezet om de PAS partners de mogelijkheid te bieden om het Arrest te duiden. Geconcludeerd is dat het Europese Hof akkoord gaat met een programmatische aanpak, zoals het PAS. Het Hof geeft aan dat er strenge eisen gelden aan (de randvoorwaarden voor) een dergelijk programma. Het Hof laat het aan de nationale rechter, in casu de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, om te toetsen of het PAS aan deze eisen voldoet. Concreet betekent dit dat vergunningverlening ongewijzigd door kan gaan.

3. Heeft de provincie in het afgelopen half jaar vergunningen in het kader van PAS uitgegeven?

Antwoord:

Ja, het afgelopen half jaar zijn ongeveer 40 PAS-vergunningen verleend.

4. Kunt u uitsluiten dat er naar aanleiding van de uitspraak vergunningen worden ingetrokken in de provincie Utrecht?

Antwoord:

Onherroepelijke besluiten staan in principe in rechte vast.

5. Op 15 augustus 2018 heeft D66 vragen gesteld over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) en of het niet verstandig is alvast te anticiperen op het advies van de Advocaat Generaal van het Europees Hof. Dit omdat dit advies als zwaarwegend geldt en in de praktijk nagenoeg wordt overgenomen. U gaf toen aan te willen wachten op de definitieve uitspraak van het Hof en niet vooruit te willen lopen. Indien dat betekende dat daarmee ook vergunningen zijn verleend die nu mogelijk ingetrokken moeten worden, kan dit financiële schade opleveren als gevolg van bijvoorbeeld investeringen die zijn gedaan door boerenbedrijven. Bent u bereid deze bedrijven financieel tegemoetkomen?

Antwoord:

In vervolg op antwoord op vraag 4 is dit niet aan de orde en voor niet onherroepelijke toestemmingsbesluiten ligt het risico bij de aanvrager als deze vooruitlopend daarop al realiseert hetgeen is aangevraagd.

6. De provincie Brabant heeft enkele weken terug besloten om de definitieve uitspraak niet af te wachten en 7, 8 en 9 november te gebruiken om de consequenties van de uitspraak te bestuderen. Gedurende die tijd worden er geen vergunningen af gegeven. Volgt de provincie Utrecht dit voorbeeld of pakt de provincie Utrecht dit anders aan? Zo ja, waarom?

<https://www.groeneruimte.nl/nieuws/artikel.html?id=207262>

Antwoord:

Het tijdelijk stilleggen van vergunningverlening op 7, 8 en 9 november betrof een landelijke afspraak van de gezamenlijke PAS partners en is uiteindelijk verlengd tot 20 november 2018. Zie verder antwoord op vraag 2).

7. Pas werd opgesteld in 2015 en loopt tot 2022. Hoeveel vergunningen zijn er in onze provincie uitgegeven tot op heden in het kader van PAS en kunt u die lijst inzichtelijk maken?

Antwoord:

De eerste van drie PAS perioden loopt van 1 juli 2015 tot 1 juli 2021. Vanaf de start tot heden zijn er 317 natuurbeschermingswetvergunningen afgegeven, overwegend landbouw gerelateerd. Deze zijn onherroepelijk. Tegen 8 zaken is beroep ingesteld. Voor 33 aanvragen is nog geen definitieve vergunning verleend. Ongeveer de helft daarvan is landbouw gerelateerd. De besluiten zijn terugvinden in de publicaties van het Provinciaal blad via www.officielebekendmakingen.nl

8. In diverse media wordt gewag gemaakt, dat de beoogde reductie van ammoniak, die in de natuur als stikstofneerslag in de natuurgebieden terecht komt, nog lang niet is bereikt. Sterker nog: de emissies zijn zelfs verder gestegen, door de groei van de melkveestapel en het gebruik van kunstmest. Kunt u nagaan in hoeveel van de natuurgebieden de beoogde reductie van Ammoniak is bereikt. Kunt u nagaan in hoeveel van de natuurgebieden de emissies zijn gestegen? (Zie: <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/11/07/europese-hof-nederlands-stikstofbeleid-voldoet-niet-a2754251>)

Antwoord:

De beoogde reductie betreft een lange termijnvisie voor 2020 en 2030. Jaarlijks kan er sprake zijn van schommelingen en daarom is een meerjarig gemiddelde leidend. Bekend is dat uit de meest recente meetgegevens op de meeste meetlocaties in Nederland een stijging in ammoniakdepositie is vastgesteld. Dit komt niet overeen met de conform monitoring vastgestelde daling van emissies. Het RIVM is bezig om de verschillen te duiden en zal naar verwachting nog voor het einde van dit jaar met een rapportage komen. Bekend is dat in ieder geval een deel van de discrepantie weersafhankelijk is en er derhalve gekeken moet worden naar langjarige gemiddelden. Daarnaast is bekend dat het loslaten van het melkquotum gezorgd heeft voor een tijdelijke toename aan melkvee, maar dat de recente invoering van het fosfaatplafond dit (deels) teniet zal doen. Voor nadere toelichting verwijzen wij u naar de Tussenevaluatie PAS, paragraaf 4.4

(https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2018Z18990&did=2018D50586) zoals aangeboden aan de Tweede Kamer op 22 oktober jl. De duiding per natuurgebied zoals u vraagt is niet voor elk gebied beschikbaar. In 22 natuurgebieden in Nederland worden zogenaamde MAN metingen uitgevoerd (zie <https://man.rivm.nl/>). Voor de overige gebieden worden de waarden wiskundig bepaald. De PAS gebieden die deels in de provincie Utrecht zijn gelegen en waar feitelijke metingen beschikbaar voor zijn betreffen Binnenveld, Nieuwkoopse Plassen & De Haeck en de Oostelijke Vechtplassen. Voor deze drie gebieden is sinds 2015 (startjaar PAS) een toename van de gemeten ammoniakconcentratie te zien. De meetgegevens voor 2018 zijn nog niet beschikbaar gesteld.

9. Kan de uitspraak van het Hof de verbreding van de A27, de verbreding van de Rondweg Oost-Veenendaal of de totstandkoming van de Rijnbrug nog vertragen of zelfs tegenhouden?

Antwoord:

Het Arrest van het Europese Hof heeft geen directe consequenties voor individuele projecten. Het Europese Hof heeft eisen gesteld en laat het aan de nationale rechter (de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State) om te beoordelen of aan deze eisen wordt voldaan. In principe kunnen alle ontwikkelingen waarvan het toestemmingsbesluit nog niet onherroepelijk is gevolgen ondervinden van het oordeel van de Raad van State in het voorjaar van 2019. Voor ontwikkelingen van groot maatschappelijk belang is voor zover noodzakelijk ook een alternatief beschikbaar, de zogenaamde ADC-toets, waarbij geen programmatische, maar een individuele toetsing aan de vergunningverlening ten grondslag ligt.

10. Deelt u de bezorgdheid van CDA-Europarlementariër Annie Schreijer-Pierik dat deze uitspraak de economische ontwikkeling in gevaar kan brengen, specifiek voor de provincie Utrecht? Zie: <https://www.ad.nl/politiek/te-veel-stikstof-in-de-natuur-boeren-moeten-misschien-veestapel-inkrimpen~a709df51/>

Antwoord:

Wij delen deze bezorgdheid. Het Europese Hof heeft weliswaar bevestigd dat een programmatische aanpak, waarbij een cumulatieve beoordeling van stikstofeffecten plaatsvindt, mogelijk is, maar pas na de uitspraken van de Raad van State in het voorjaar 2019 zal vaststaan of het PAS ook aan de strenge eisen voldoet die de Habitatrichtlijn stelt aan een dergelijk programma op projectniveau. Het is daarbij niet bij voorbaat zeker dat de vergunningverlening op de huidige wijze verder kan. Er zijn scenario's denkbaar dat economische ontwikkelingen worden afgeremd of zelfs onmogelijk worden gemaakt. Monitoring en bijsturing maken onderdeel uit van het programma, waarbij alleen economische ontwikkelingen worden toegestaan indien dit met zekerheid niet leidt tot schade aan de natuur. Onderdeel van de bijsturing kan ook het uitvoeren van extra bronmaatregelen zijn, waarbij nieuwe ontwikkelingsruimte wordt gecreëerd.

11. Deelt u de mening dat inkrimping van de veestapel nu nog meer dan voorheen onderdeel zal moeten worden van het plan om aan de eisen rondom stikstofdepositie tegemoet te komen?

Antwoord:

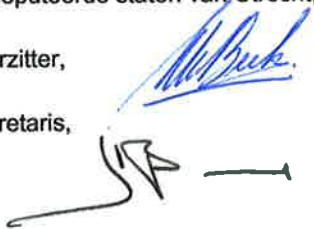
We kunnen niet vooruitlopen op het oordeel van de Raad van State in het voorjaar van 2019 en daarom nu nog geen antwoord geven op de vraag of inkrimping van de veestapel onderdeel moet zijn van het programma.

Hoogachtend,

Gedeputeerde staten van Utrecht,

Voorzitter,

Secretaris,

The image shows two handwritten signatures. The first signature is in blue ink and appears to be 'M. Buis'. The second signature is in black ink and is more stylized, possibly 'S. P.' followed by a horizontal line.